

## **Gondolatok az EMT megalakulása 35. évfordulójának margójára Történeti visszatekintés a kezdetekre: 1990–1994**

### **Thoughts on the 35th anniversary of the founding of EMT Historical retrospective on the beginnings: 1990–1994**

**SELINGER Sándor**

*selinger.sandor@gmail.com*

#### **Abstract**

*Technical and natural science professionals, researchers, and university lecturers in Cluj-Napoca found it necessary in January 1990 to establish an organizational framework, a professional association, that would enable the enrichment of expertise and the high-level cultivation of our technical and natural science native-language culture.*

**Keywords:** Transylvanian Hungarian Technical Scientific Society

#### **Kivonat**

*Kolozsvári műszaki- és természettudományos szakemberek, kutatók, egyetemi oktatók, szükségesnek találták, hogy 1990 januárjában létrehozzanak egy olyan szervezeti keretet, szakmai egyesületet, amely lehetővé teszi a szaktudás gyarapítását, műszaki-, természettudományos anyanyelvi kultúránk magas szinten történő művelését.*

**Kulcsszavak:** Erdélyi Magyar Műszaki Tudományos Társaság

### **1. Bevezetés**

**Az alapítás előzményei. A rendszerváltás előtti helyzet.**

**Az erdélyi magyar műszaki tudományos élet szükségletei**

A romániai magyar műszaki és természettudományos értelmiség az 1990-es évek előtti diktatórikus rendszerben fokozatosan kiszorult az erdélyi közéletből, és egyre mélyebbre süllyedt a korábban magasra emelkedett emberi szellemiségében.

A magas szakképzettség, a versenyképesség a nemzetiségi lét fontos előfeltételei. Ennek érdekében, Kolozsvári műszaki- és természettudományos szakemberek, kutatók, egyetemi oktatók, szükségesnek találták, hogy létrehozzanak egy olyan szervezeti keretet, szakmai egyesületet, amely lehetővé teszi a szaktudás gyarapítását, műszaki-, természettudományos anyanyelvi kultúránk magas szinten történő művelését.

A rendszerváltás előtt az erdélyi magyar műszaki-természettudományos képzettséggel rendelkező értelmiségnek voltak időszakos szakmai tevékenységei pld. szabadegyetemi előadások, folyóiratokban – Korunk, TETT, A Hét-ben megjelent cikkek. Az 1989-es év végi események egy szakmai szervezeti keret megteremtésének lehetőségeit is megvalósíthatóvá tették.

### **2. AZ ALAPÍTÁS, A BEJEGYZÉS**

**Az első évek kihívásai**

1990. január 10-én Kolozsváron megalakult az Erdélyi Magyar Műszaki Tudományos Társaság – az EMT – a műszaki és természettudományos területen tevékenykedő romániai magyar értelmiségiek szervezete, amely többek között felvállalta, különböző szakterületeken belül, az anyanyelven történő szakmai továbbképzés és nyelvapolás, szakkönyvek és folyóiratok kiadásának feladatát.

Az alapítók között olyan kolozsvári műszaki- és természettudományos szakemberek, kutatók, egyetemi oktatók voltak azok, akik felismerték, hogy most már megteremthető az a szervezeti keret, amely alapot biztosíthat egy szakmai egyesület létrehozására.

A kezdeményező csoport tagjai a kolozsvári Számítástechnikai Kutatóintézet (Institutul de cercetări pentru Tehnica de Calcul – ITC) kutatói voltak. Ehhez a csoporthoz csatlakoztak egyetemi oktatók és más kutatóintézetek szakemberei, akik részt vettek a társaság január 10-én, Kolozsváron az akkori 11-es líceumban, a mai „Báthory István” Elméleti líceumban megtartott alakuló gyűlésen, összesen 22 személy.

A kezdeményező csoport tagjai: Dr. Balázs Márton, Dr. Csibi Vencel, Hoch Sándor, Horváth Zoltán, Páll István, Dr. Selinger Sándor, Székely Tibor, közvetlen feladatuk a továbbiakban az EMT jogi bejegyzésének véghezvitele volt. A csoport vezetőjének Dr. Selinger Sándort nevezték ki.

A jogi személyiség bejegyzéséhez szükséges engedélyt, a csoport 1990. január 22-én nyújtotta be az akkori kolozsvári Nemzeti Megmentési Fronthoz (Consiliul Frontului Salvării Naționale, Municipiul Cluj). A kérvényt a Front többségi tagjai elutasították, az ok a magyar szeparatizmustól való félelem kijelentése volt. Dr. Cs. Gyimesi Éva professzornak, a Nemzeti Megmentési Front tagjának közbenjárására a kérvényt később 1990. február 2-án elfogadták.

Az engedély alapján a Kolozs megyei törvényszék a Társaságot 1990. február 5-én jogi személyként nyilvántartásban vette és az első civil szervezetek között már 1990. február 7-én a jogi személyek regiszterében a 14-es sorszámmal bejegyezte. Elmondható, hogy az EMT az első hivatalosan bejegyzett magyar szakmai szervezet volt a későbbiekben sorra megalakulandó vagy újra alakulandó, magyar szakmai, társadalmi szervezetek közül.

A Társaság az alapító tagok tervei szerint, az EMT **kétkörös szervezeti kerettel** alakult meg, **Országos szintű szakosztályokkal** – informatika, fizika, kémia, mérnöki szakosztályok és megyei-városi **fiókszervezetekkel**.

### 2.1. Az EMT 1990 januárjában megalakult fiókszervezetei és vezetői

- Brassó – Dr. Sisak Ferenc
- Temesvár – Dr. Szabadai Zoltán
- Nagyvárad – Dr. Mihalik András
- Sepsiszentgyörgy – Várhelyi Attila
- Gyergyószentmiklós – Cs. Szabó József
- Marosvásárhely – Nagy Ferenc
- Kézdivásárhely – Dr. Szöcs Géza
- Kolozsvár – Székely Tibor

### 2.2. Az EMT 1990 januárjában megalakult országos szakosztályai és vezetői

- Informatika – Székely Tibor
- Fizika – Wallasek István
- Kémia – Dr. Schwartz Róbert
- Gépész – Dr. Csibi Vencel
- Építész – Dr. Mihalik András

Ezzel elindult egy országos hálózatot működtető, dinamikus civil szakmai szervezet, mely megvalósította a nemzetközi kapcsolatokat a határon túli szakmai szervezetekkel is.

Ma talán nehezen képzelhető el, hogy hogyan lehetett mindezt internet, közösségi háló, okos telefon nélkül olyan rövid idő alatt létrehozni. Ez jelentette az akarat, a lelkesedés, a civil elhivatottság. Egy valódi civil szakmai szervezet egy valós problémára való reagálásából születik meg.

### 3. AZ EMT CÉLKITŰZÉSEI

- a romániai magyar műszaki- és természettudományos szakemberek tevékenységének összehangolása a magyar műszaki szaknyelv ápolása,
- a tagok tudományos ismereteinek bővítése, műszaki-tudományos kapcsolatainak ápolása, kommunikációs híd létrehozása Románia és a Magyar Köztársaság és más országok műszaki- és természettudományos élete között, kölcsönös tájékoztatást lehetővé tevő szakértői hálózati adatbázis létrehozása,
- magyar nyelvű ismeretterjesztő szabadegyetemi előadások, szakkörök, fiatalok számára pályaválasztási tanácsadás,
- műszaki és természettudományos kiadványok írása, fordítása, önálló szakmai folyóirat, a *Műszaki Szemle* szerkesztése, kiadása,
- országos szakmai napok szervezése, szaktanárok továbbképzése.
- diáklap – FIRKA (fizika, informatika, kémia) szerkesztése, Kárpát-medencei diáklapként történő terjesztése,
- diákversenyek (informatika, fizika, kémia) és diáktáborok szervezése.

Az EMT szakmai működési terepe nem tévesztendő össze az egyetemi és akadémiai intézmények aktivitásával, ugyanis a Társaság nem ad tudományos fokozatokat, címeket, nem hitelesít szabadalmakat és találmányokat. Az EMT nem vállalkozói jogkörrel rendelkező Társaság, a működéshez szükséges eszközöket saját maga teremti elő az egyesület tagsági díjai által, pályázatok útján és nem utolsó sorban kiadványai terjesztése útján.

### 4. AZ EMT 1990-1994 KÖZÖTT MEGVALÓSÍTOTT EREDMÉNYEI, KAPCSOLATAI

#### 4.1. Nemzetközi szakmai szervezetekkel történő kapcsolatfelvételek

A legelső nemzetközi kapcsolatfelvétel a budapesti *Műszaki és Természettudományi Egyesületek Szövetsége* (MTESZ) szakegyesületeivel történt meg. A MTESZ műszaki, természettudományi és gazdasági egyesület, mely mintegy 40 szakegyesületet felölelő szövetség volt. A tagegyesületek közül van, amelyik százéves múltra tekinthet vissza. A szervezet kiemelten közhasznú, önfinanszírozó társaság.

A kapcsolatfelvétel az EMT szakosztályai és a MTESZ szakegyesületei között történt meg az alábbi kronológiai sorrendben, feltüntetve a kapcsolatteremtő EMT szakembereket.

- 1990. március 22-én a Neumann János Számítástechnikai Társaság (NJSzT)  
(Balázs Márton, Hoch Sándor, Székely Tibor, Dr. Selinger Sándor)
  - 1990. május 26-án az Eötvös Loránd Fizikai Társulat (ELFT)  
(Wallasek István, Dr. Selinger Sándor)
  - 1991 Gépipari Tudományos Egyesület (GTE) – Miskolci Egyetem  
(Dr. Csibi Vencel, Dr. Selinger Sándor)
  - 1991 Magyar Kémikusok Egyesület (MKE)  
(Dr. Schwartz Róbert)
  - 1993 Magyar Mérnökök és Építészek Világszövetsége (MMÉV)  
(Pungor Ernő akadémikus, Elkán György, Balogh Ferenc, Dr. Selinger Sándor).
- E kapcsolat eredményezte az MMÉV-EMT szakcsoport megalakulását.

A természettudományos ismeretek Erdélyben történő hiteles tájékoztatása érdekében kiemelkedően fontos két eseményre is sor került.

- 1991-ben A *Természet Világa* szerkesztőségének erdélyi körútja során (Staar Gyula főszerkesztő, Németh Géza rovatszerkesztő) a folyóirat több számát hozták el erdélyi középiskolákba. A későbbiekben pedig havi rendszerességgel küldték négy liceumba a folyóirat számait.
- 1993. március 30-án a DUNA tv ingyenes sugárzásának elindítására is sor került a kolozsvári SELTRON kábeltelevízióval történt szerződés aláírása után.

#### 4.2. Az 1990-es év kiemelkedő eseményei:

- július 2: Urbanisztikai előadássorozat, Kolozsvár
- július 6: Számítástechnikát oktatók első találkozója, SZÁMOKT, Kolozsvár
- július 6: Együttműködési megállapodás az energiapolitika és távfűtés területén, Kolozsvár (*Dr. Halzl József, energiagazdálkodási egyesület; Niels Nedergaard, Unichal, Herning, Dánia*)
- július 20: Kémia tanári találkozó, Maksa
- szeptember 20: Hidrológiai vándorgyűlés, Nagyvárad (*Dr. Mihalik András*)
- szeptember 22 : Fizikatanári találkozó, Sepsiszentgyörgy
- szeptember 26: Erdélyi magyar építészek nemzetközi találkozója, Nagyvárad (*Dr. Mihalik András*)

Ezekről az eseményekről rendszeresen beszámolt az EMT első kiadványa az *EMT – Tájékoztató*, melynek első száma, 1990 júliusában jelent meg. Az első számban tájékoztatás jelent meg az *EMT elfogadott Szervezeti Szabályzatáról*, az elnökség feladatairól, a Társaság célkitűzéseiről, kiemelve a szervezet demokratikus voltát, kifejezve azt a tényt, hogy az elnökség a *Társaság Választmánya* által **csak két évre választható** meg és csak egyszer meghosszabbítható. Az EMT első alapító elnöke Dr. Selinger Sándor, a fizikai tudományok doktora, a kolozsvári Számítástechnikai Kutató Intézet (ITC) tudományos főmunkatársa volt.

Az alábbiakban az EMT sokrétű tevékenysége közül csak két olyan szakosztály kezdeti eseményeit emelném ki, amelyek a megalakulástól a mai napig meghatározó tevékenységgel bírnak az EMT életében.

#### 4.3. Az EMT fizika szakosztálya

Az Eötvös Loránd Fizikai Társulattal történt első kapcsolatfelvételre 1990 május 26-án az ELFT tisztújító közgyűlése alkalmából történt meg, ahol az EMT-t Dr. Selinger Sándor képviselte.

Az *EMT Fizika Szakosztálya* 1990 szeptemberében Sepsiszentgyörgyön fizikatanári ankétot szervezett, a tanfelügyelőség hathatós anyagi támogatásával, Rákosi Zoltán főtanfelügyelő, Szakács Zoltán tanfelügyelő segítségével, amelyen nagy számban vettek részt hazai fizikatanárok és egyetemi oktatók és magyarországi meghívottak.

A tanári találkozón több érdekes, aktuális előadás hangzott el a kolozsvári egyetemi oktatók által, ahol megfogalmazták a Fizika Szakosztály programtervezetét, ennek leglényegesebb célkitűzései az oktatás területére vonatkoztak, és ehhez kapcsolódóan négy tevékenységi területet jelöltek ki:

1) középiskolai tanárok számára nyári továbbképző tanfolyamok szervezése, Bolyai Nyári Akadémia néven. Ezt a román Oktatási Minisztérium továbbképzési eseményként ismerte el.

Az 1993-ban a tanári ankét a Romániai Magyar Pedagógus Szervezet (RMPSz) társszervezésében került megszervezésre, a későbbi években a továbbképzéseket már csak az RMPSz szervezésében valósul meg, kiterjesztve az oktatás más tantárgyaira is.

2) középiskolás diákok számára nyári szaktáborok szervezése (Komandón és Maksán),

3) bekapcsolódni az évente Sopronban megrendezendő Mikola Sándor és a Vermes Miklós Nemzetközi Fizikaversenybe. Ezen az ankéton jelen volt Nagy Márton fizikatanár az Eötvös Loránd Fizikai Társulat (ELFT) Középiskolai Oktatási Szakcsoport elnöke, a társulat alelnöke, illetve főtárgya, aki a kezdeményezést messzemenően támogatta.

1990-ben a soproni Berzsenyi Dániel Evangélikus Gimnáziumban, Dunántúl egyik legrégebbi középiskolájában Nagy Márton tanár úr és az ELFT szervezésében került sor a *MIKOLA SÁNDOR országos középiskolai tehetségkutató fizikaversenyre a 9. és 10. évfolyamos gimnáziumi tanulók számára*, melyen először vett részt az EMT fizika szakosztálya szervezésében egy erdélyi diákcsoport is.

4) egy szakmai folyóirat létrehozása, amely középiskolás diákok, tanárok és egyetemi hallgatók számára nyújt tanulási és továbbképzési lehetőséget.

#### 4.4. FIRKA - Fizika InfoRmatika Kémia Alapok – diáklap

1991 tavaszán jelent meg a FIRKA első száma, de honnan is ered a folyóirat neve a *firka*?

A *firka* név egy *acronym* (mozaikszó), ennek keletkezési története röviden úgy foglalható össze, hogy *A FIRKA margójára* – című beköszöntő írásakor, nem számítógépen szövegszerkesztővel, hanem papírlapra kézzel írva úgymond „*firkálva*” gondolataimat, felsejtett, hogy valójában milyen szakágakat is szeretne a kiadvány magába foglalni a jövőben ez nem más mint a *FIZIKA – INFORMATIKA – KÉMIA* tehát a *firkát*. A névajánlatot az akkori szerkesztőbizottság elfogadta.

Az EMT kapcsolatrendszerének köszönhetően az *Eötvös Loránd Fizikai Társulat (ELFT)* akkori vezetősége a FIRKA létrehozásához felajánlotta segítségét a lap megjelenését illetően. Feltétlenül meg kell említenünk *Marx György* *akadémikust*, *Ferenczi György* *főtitkárt* és *Láng Lászlóné Klára* *titkárság vezetőt*, akik az első számok nyomdai munkálatait (anyagi terheit is) az ELFT nevében magukra vállalták. Az 1991-1992-es FIRKA számok nyomdai munkálataira a *Szolnoki Nagyalföldi Kőolaj- és Földgáztermelő Vállalat Nyomda* üzemében került sor. Az első 4 lapszám 100–100 példányban jelent meg.

#### 4.5. Az EMT Számítástechnikai szakosztálya

Az EMT megalakulása után, 1990. március 22-én a Neumann János Számítástechnikai Társasággal (NJSZT) ennek közgyűlésén történt meg az első nemzetközi kapcsolatfelvétel. A közgyűlésen az EMT-t, dr. Selinger Sándor elnök, Balázs Márton alelnök és Székely Tibor az EMT Számítástechnikai szakosztályának elnöke és Hoch Sándor vettek részt.

A számítástechnikát oktatók első találkozására (SZÁMOKT) 1990 július 6-án Kolozsváron került sor. A konferencia tematikája a számítástechnika és az oktatás aktuális problémái, algoritmika és programozás informatikai alkalmazások voltak.

Az NJSZT vezetőségével történt megbeszélések során felvetődött célkitűzésünknek megfelelően, erdélyi magyar diákok bekapcsolódásának feltételei a *diákok tanulmányi versenyében*, a *Nemes Tihamér Informatikai Tanulmányi versenyekbe*.

*Havass Miklós* NJSZT elnök javaslatára, a verseny szervezői közül *Hanák Péterrel*, aki 1985-től húsz éven át egyik fő szervezője volt a magyarországi és nemzetközi középiskolai számítástechnikai-informatikai versenyeknek, vette fel a kapcsolatot az EMT vezetősége. 1992-ben csak mint megfigyelőként, nem versenyzőként vett részt a Nemes Tihamér Versenyen erdélyi diákok egy csoportja, Székely Tibor az EMT Számítástechnikai szakosztályának elnöke kíséretében.

*Tóth Istvánné Mária*, aki 1982-től 1997-ig vezette az NJSZT titkárságát számottevő segítséget nyújtott az Erdélyi Magyar Műszaki Tudományos Társaságnak (EMT) az NJSZT-vel történő kapcsolattartásában illetve a *Nemes Tihamér versenyeken* történő részvétel megszervezésében.

### 5. KIADVÁNYOK – KÖNYVEK – PÉLDATÁRAK

#### *EMT TÁJÉKOZTATÓ*

Az EMT tagságnak szóló hírlevél.

#### *EMT INFO*

Célja volt a magyar nyelvű szaklapok és az azokban megjelenő cikkek ismertetése, elősegítve az általános műszaki- tudományos ismeretek közzétételét, szakmai kiállítások, vásárok időpontjait. Az *EMT-Info* kétnyelvű párhuzamosan két oszlopban tördelt magyar és román nyelven is megjelenő időszakos kiadvány volt, ezzel is eleget téve román – magyar szakemberek közötti kommunikációs híd megteremtésének.

#### *ELEKTROTECHNIKAI KISLEXIKON 1994*

EMT-tagok szerkesztésében a Kriterion Könyvkiadó kiadásában jelent meg.

*FIZIKA PÉLDATÁR – MECHANIKA 1997* (szerzők: Darvay Béla, Kovács Zoltán, Lázár József, Tellmann Jenő)

## 6. AZ EMT SZEREPE A XXI. SZÁZADBAN

Egy felmérés szerint az tapasztalható, hogy egyre nagyobb a tudományellenesség az erdélyi magyarok körében, és hogy közel egyharmaduk szerint a tudomány nem segít a lényeges dolgokban. Ez a felmérés az *Egyenlőbb Erdélyért Mozgalom akciószociológiai munkacsoportja* által 2025 március 22. – április 6. között történt. Ez az eredmény vélhetően annak tulajdonítható, hogy korunk fő jellemzője az irracionalitás masszív nyomulása a közösségi platformok virtuális világából a valós életterekbe. A tudomány szavát egyre kevesebben értik, sőt, a megértési szándék is csökkenő tendenciát mutat.

Akkor mi lehet a teendő? Mit tehet egy civil szakmai szervezet ennek a folyamatnak a megállítása érdekében?

A tudományos ismeretterjesztés fontosabb, mint valaha. A tudománynépszerűsítés a kultúra időszerű összetevője, ezért az EMT-nek olyan fórumokat kellene létrehoznia, mint szabadegyetemet (ez ugyan szerepelt az EMT eredeti célkitűzései között, de sajnos nem valósult meg), a tagok számára rendszeres internetes hírlevelet kéne közzé tennie, ebben népszerű megbízható, tudományos alapokkal bíró hiteles információt közölni.

Tudománynépszerűsítő cikkpályázat kiírása tanároknak a FIRKA-ban, feladatmegoldók nyári táborának megszervezése.

## IRODALMI HIVATKOZÁSOK

- [1.] [hu.wikipedia.org](http://hu.wikipedia.org)
- 2. [emt.ro](http://emt.ro)
- [2.] 3.Tájékoztató – hanganyag Kolozsvári Rádió 1990.02.01. 14.00 óra
- [3.] 4. EMT-hanganyag az országos alakuló ülésről 1990. március 10.
- [4.] <https://felho.emt.ro/f/34d26d1302f946c69521/>